

XIII. Pszicholingvisztikai Nyári Egyetem

(Balatonalmádi, 2011. május 22–26.)

2011. május 22–26. között rendezte meg a Pannon Egyetem Alkalmazott Nyelvészeti és Nyelvoktatási Intézete, a Papp Ferenc Alapítvány és a VEAB Alkalmazott Nyelvészeti Munkabizottsága Balatonalmádiban a XIII. Pszicholingvisztikai Nyári Egyetemet, melynek kiemelt témája a beszéd és az agy volt. A konferencián előadásokat hallhattunk a hazai és külföldi alkalmazott nyelvészeti kutatások eredményeiről, valamint arról, hogy milyen további vizsgálatok vannak kilátásban. Az alábbiakban a mintegy 60 előadásból néhányat emelek ki, és annak összefoglalóját teszem közzé.

Plenáris előadást tartott CSÉPE VALÉRIA *Agglutináló nyelvek – Kihívás az emberi agynak?* címmel. A nemzetközi hírnévnek örvendő előadó felhívta a figyelmet, hogy magyar vonatkozásban kevés kutatás irányul az agy beszéddel kapcsolatos mögöttes műveleteire. Habár a nemzetközi szakirodalomban megjelent elektrofiziológiai, valamint agyi képalkotó eljárások útján nyert adatok igazolták az agy sajátos mintázatát, a nem-angol, különösen az agglutináló nyelvekben kevésbé ismert a valódi idegi háttér, valamint a különböző mechanizmusok. Az előadás kiemelte az agglutináló nyelvek és az angol közötti hasonlóságokat és különbségeket, az agyi aktivitás-

hoz kapcsolódó folyamatokat szolgáló elemzési rendszereket.

KRISTINA CERGOL a *Vizuális szófelismerés és nyelvspecifikus ortográfiai jegyek* című előadásában kifejtette, hogy az angol mint a globalizáció nyelve miként jelenik meg a horvát beszélőknél. Tanulmányában a helyesírás tekintetében foglalkozik a nyelvspecifikus elemek hatásával az angol–horvát anyanyelvű beszélőinél. Kutatásában angol szakos diákok csoportján végzett el egy vizuális lexikai döntésen alapuló vizsgálatot, amelyben álszavakat és kontrollszavakat is használt.

NAVRACSICS JUDIT és SÁRY GYULA *Elfogadhatósági döntések időbeli aspektusai a kétnyelvű beszédfeldolgozásban* címmel egy kétnyelvű, mondatértési pszichofizikai teszt eredményeiről számoltak be. Ahhoz, hogy megértsük az egyes kifejezéseket, számos heterogén nyelvi információt kell feldolgozunk és integrálnunk nyelvi rendszerünkben. A kísérletben résztvevőknek magyar és angol, szemantikailag és szintaktikailag helyes vagy helytelen mondatokról kellett döntenük, miközben a számítógépes program mérte a reakcióidőt. A legtöbb esetben szignifikáns különbség mutatkozott a szemantikai és szintaktikai feldolgozásban.

Igazi vitát kiváltó előadással készült *Itt a pszicholingvisztika vége – a mai ismereteink szerint? Ideje már!* címmel KEES DE BOT, aki Hollandiából tisztelte meg a rendezvényt. A prezentációban az előadó arról kívánta meggyőzni a szakmai hallgatóságot, hogy a statikus meg-

közelítések nem helytállóak, amikor a nyelvet és a nyelvi fejlődést vizsgáljuk, hiszen ez egy dinamikus rendszer. Az előadó szerint a „régimódi” pszicholingvisztika nagyon hasznos és releváns ismereteket biztosított számunkra a nyelvről, de itt az ideje továbblépni az „új iskola” irányába, amelyben a változás és a váltakozás fontos információforrás.

Az izgalmas prezentáció után PLÉH CSABA *Elméletek a nyelvi lokalizáció fejlődéséről és annak kulturális szerveződéséről* címmel tartott előadást. A 20. század vége nyújtott lehetőséget az ép idegrendszer lokalizációjának tanulmányozására. Ez együtt járt különböző kettős elméletek számának növekedésével, valamint implicit és explicit feldolgozásával. A prezentáció ismertette ezeket a kettős feldolgozású modelleket, valamint a kihívásokat a kognitív és neurális rendszer alapjául szolgáló nyelv moduláris és integrált szerveződésének tekintetében.

SIMON ORSOLYA *Vizuális szófelismerés kétnyelvű környezetben* c. előadásában 67 magyar, 13-14 éves, általános iskolás tanulóval végzett magyar (L1) és angol (L2) nyelvű lexikális döntési kísérletének eredményeit a nemzetközi szakirodalomban kirajzolódott kétnyelvű lexikális elérési modellek keretrendszerében elemzi, arra a kérdésre keresve a választ, hogy a kétnyelvű agyi szerveződés a vizsgált mintában nyelvspecifikus vagy éppen ellenkezőleg, a szófelismerés kezdeti szakaszában nyelvtől függetlenül aktiválódik az elmében az összes lehetséges szójelölt. Magyar-angol

homográfokkal és álszavakkal kapcsolatos eredményei a nyelvspecifikus modellt látszanak igazolni.

BODA ISTVÁN és PORKOLÁB JUDIT *Versszövegek hipertextuális szerveződésének modellezése kétnyelvű környezetben* című előadásában a versek poétikai jelentéstartalmának megértésére hívták fel a figyelmet, különösen a nyelvi tudás mellett a metanyelvi szintű tudás jelentőségének növekedésére is. Szó esett még arról is, hogy a szöveg értelmezője, az olvasó az, aki a hipertextuális reprezentációt kialakítja, így közvetlen kapcsolatba lép a szöveggel. Ebben az értelemben tekinthetjük ezt egy intenzív tanulási folyamatnak is.

Az emberi nyelvhasználat képessége igen bonyolult idegrendszeri hálózat működésének eredménye, viszont ha ebbe a rendszerbe hiba csúszik, olykor az egészet befolyásolhatja. A nyelvi és beszédzavarok sokfélék lehetnek, kezelésüket tekintve is rendkívül széles a skála. GERLICZKINÉ SCHÉDER VERONIKA *A nyelvi fejlesztés lehetőségeiről lovasterápiás foglalkozásokon* című előadásában felhívta a figyelmet a lovasterápia hatékonyságára, a mozgás elsődlegességére – ami hat a teljes izom- és idegrendszerre, fizikális, mentális és pszichés állapotra is. Kiemelte a mentálisan ép, a mentálisan sérült személyek, valamint a mozgássérültek nyelvi- és beszédzavarainak lovasterápiás lehetőségeit, eredményeit.

Ezután KUKORELLI KATALIN *A hallgatás szerepe a kommunikációban* címmel a szándékolt és

befogadott üzenet közötti eltérésekről beszélt. Elmondta, hogy gyakran az üzenet direkt/indirekt szintjét félreértjük, ennek következtében pedig zavar léphet fel.

GÓSY MÁRIA és BÓNA JUDIT *Önmonitorozás mankó nélkül* című előadásában a hallgatóság elé tárták a beszédtervezési műveletek rendszerét. Ismertették, hogy az önmonitorozás hiánya milyen következményekkel jár. Kutatásuk célja a felszíni monitorozás kiiktatása következtében létrejövő módosulások felderítése volt.

GÓSY MÁRIA *A beszédtervezés és kivitelezés ellenőrzési folyamatairól* beszélt. Előadásában tárgyalta a szerkesztési szakaszok fonetikai jellemzőit, az időviszonyok elemzési eredményeit a hibakódolásban, valamint egy szinkron nyelvi változás tanúságtételét a kétféle monitorozási folyamat szempontjából.

DÉR CSILLA és MARKÓ ALEXANDRA *Diskurzusjelölő vagy mutató névmás? – A hangsúly szerepe a lexikális döntésben* című előadásukban elmondták, hogy a névmások gyakran válnak pragmatikai funkciójú diskurzusjelölökké a különböző nyelvekben. Szó esett a forma és a pragmatikai funkció közötti összefüggésekről, arról, hogy a névmási használatú lexémák szakasz-/mondathangsúlyt kapnak. A hangsúlyosság/ hangsúlytalanság hatását a lexikai döntésre percepciók tesztben vizsgálták.

VAKULA TÍMEA *Diszlexiás gyermekek spontán beszédének vizsgálata* című előadása keretében elhangzott, hogy a diszlexikás gyer-

mekek beszédtervezésének során többször keletkezik diszharmónia, mint tipikus fejlődésű társaiknál; a gyermekek több megakadást produkálnak, mint a korban hozzájuk illesztett olvasni tudó társaik. Viszont nem mutatható ki szignifikáns különbség a tipikus fejlődésű és az elmaradottak beszédprodukciónak tekintetében.

LENGYEL ZSOLT *A mentális lexikon elemei közötti kapcsolatokról* beszélt. Felhívta a figyelmet, hogy a mentális lexikon elemei ma még nem minden részletében felderített hálózati kapcsolatok. Az előadás a használatnyelvészeti összefüggéseknek egy ritkábban vizsgált tényezőjét vette górcső alá: a fonetikai/fonológiai szerep az elemek közötti kapcsolatteremtésben.

KARMACSI ZOLTÁN *Nyelvi szocializáció etnikailag vegyes házasságokban* című előadásában kétnyelvű gyermekek nyelvhasználati stratégiáinak kutatását ismertette.

NÁDOR ORSOLYA *Adalékok a mentális lexikon vizsgálatához magyarul tanuló külföldiek szóasszociációi alapján* című záró előadásával megadta méltó keretét a konferenciának. Kiemelte a magyar mint idegen nyelv tanításának jelentőségét, a sikerességhez vezető nehéz utat, a nyelvtanulói elvárásokat. Az előadó fontosnak tartotta a lépéstartást az alkalmazott nyelvtudomány és a hozzá kapcsolódó szakterületek eredményeivel.

A konferencia rendkívül izgalmas és gondolatébresztő előadásokat kínált az érdeklődőknek. Hasznos, új és aktuális témákkal találkozhattak a

résztevők. Erőssége ennek az évente megrendezett tudományos fórumnak, hogy évről évre, újabb és újabb nemzetközileg elismert kutatók is emelik a nyári egyetem színvonalát. Jó alkalom ez arra, hogy a hazai és a külföldi alkalmazott nyelvészek és más szakterületek gyakorlói eszmét cseréljenek kellemes környezetben, baráti légkörben, a Balaton partján.

BÖRÖCZ TÍMEA

Alkalmazott Nyelvészeti Tanszékek II. Országos Találkozója

(Veszprém, 2011. április 14–15.)

A Pannon Egyetem MFTK Alkalmazott Nyelvészeti és Nyelvoktatási Intézete által 2011. április 14–15. között rendezte meg az Alkalmazott Nyelvészeti Tanszékek II. Országos Találkozója elnevezésű tudományos hallgatói-oktatói konferenciát, amelyen elhangzott előadásokból azóta tanulmánykötet is készült a Tinta Könyvkiadó gondozásában.

Az ELTE BTK Alkalmazott Nyelvészeti Tanszéke és az Alkalmazott Nyelvészet Szakos Hallgatói Érdekképviselője által 2009. november 26–27. között megrendezett Alkalmazott Nyelvészeti Tanszékek I. Országos Találkozója reményteljes kezdeményezés volt: országos méretűvé tette az alkalmazott nyelvészettel aktívan foglalkozó hallgatók és oktatók szakmai fórumát. Ez a nem előzmények nélküli törekvés

valóban hagyományt teremtett, és másodízben Veszprémben, a Pannon Egyetemen került sor tudományos tapasztalatcserére.

A 2011 tavaszán megrendezett találkozón 39 előadást hallgathattak a résztvevők az Eötvös Loránd Tudományegyetem, a Pannon Egyetem és a Szegedi Tudományegyetem hallgatóitól és oktatóitól. Változatos témák sokasága reprezentálta a jelenkori, magyarországi alkalmazott nyelvészeti kutatások sokszínűségét. A fórum az összefogásról, a tudományos szakmai együttműködésről szólt. A közös konferencia megrendezésének elsődleges célja az volt, hogy a tudomány iránti érdeklődésünk, kutatásaink minél magasabb színvonalon formálódhassanak, eredményeink öregbítsék egyetemünk hírnevét is.

A konferencia anyagából készült kötetben 22 tanulmány jelent meg, melyek mindegyike tükrözi az alkalmazott nyelvészet bölcsész szak alkalmazhatóságát a társadalmi élet bármely területén. A vadász szaknyelv jellemzőitől az utcanévadási szokások nyelvi szokatlanságán át a 'stand up comedy' gendernyelvészeti elemzéséig számos megoldásra váró problémával, kutatási témával szembesíti az olvasót a kötet az igazságszolgáltatás, a nyelvoktatás, a nyelv-elsajátítás, a nyelvterápia, a nyelvpolitika, a társalgáselemzés, a médianyelvészet, korpusznyelvészet stb. szemüvegén keresztül.

SIMON ORSOLYA